

3. Генеральна прокуратура України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://old.gp.gov.ua/ua/statinfo.html>.

4. Criminal behavior and post-traumatic stress disorder in Vietnam veterans Donna M. Shaw, Cynthia M. Churchill, Russell Noyes Jr., Paul L. Loeffelholz. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0010440X87900575>.

УДК 343.424(043.2)

Ковтун О.І., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЮРИДИЧНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ У ДИСПОЗИЦІЯХ СТ. 180 КК УКРАЇНИ

Однією із норм, які на рівні КК України [1] захищають право людини на свободу віросповідання є норма, передбачена ст. 180 «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду». Так, у ч. 1 ст. 180 КК України «Перешкоджання здійсненню релігійного обряду» передбачена кримінальна відповідальність за незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд, а в ч. 2 цієї статті передбачена кримінальна відповідальність за примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду. Очевидно, що назва статті не охоплює склад злочину, який передбачений у диспозиції ч. 2 цієї статті.

Об'єкт злочину. У юридичному складі злочину «Незаконне перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд», передбаченому у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України *обов'язковим безпосереднім об'єктом* слід вважати право на безперешкодне здійснення релігійних обрядів (ритуалів, церемоній тощо). *Додатковим безпосереднім об'єктом* цього складу злочину може бути недоторканість (життя та здоров'я) потерпілих (священнослужителів, віруючих чи інших осіб), яким може бути завдане фізичне та/або психічне насильство. *Додатковим факультативним об'єктом* кримінально-правової охорони може бути авторитет релігійної організації, тому що держава на рівні Закону захищає права і законні інтереси релігійних організацій [2], також їхні інтереси захищаються іншими нормами КК України.

У юридичному складі злочину «Примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду», передбаченому у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України, *обов'язковим*

безпосереднім об'єктом злочину є право на добровільне здійснення священнослужителем релігійного обряду, а також додатковим об'єктом є недоторканість життя та здоров'я священнослужителя. Додатковим факультативним об'єктом кримінально-правової охорони ч. 2 ст. 180 КК України може бути авторитет релігійної організації.

Потерпілим від злочину, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України можуть бути фізичні особи (віруючі та священнослужителі) та громадські об'єднання (релігійні організації). На відміну від попереднього юридичного складу злочину, у складі, який передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України, із фізичних осіб потерпілим може бути тільки священнослужитель, а також потерпілим можуть бути релігійні організації.

Об'єктивна сторона злочину, склад якого передбачений у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України проявляється у формі незаконного перешкоджання здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд, а об'єктивна сторона злочину, склад якого передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України проявляється у формі примушування священнослужителя шляхом фізичного або психічного насильства до проведення релігійного обряду. На нашу думку, у двох частинах цієї статті передбачені два різні склади злочину, а не простий і кваліфікований. Це можна вважати особливістю цієї статті.

Релігійний обряд – сукупність встановлених правилами (канонами) релігійних організацій та визначених релігійними звичаями індивідуальних чи колективних дій віруючих, спрямованих на встановлення відносин з надприродними об'єктами або поклоніння їм. Релігійний обряд є складовою релігійної діяльності, пов'язаної зі сповіданням і поширенням віруючими своєї віри. *Перешкоджання* – створення громадянам чи священнослужителям будь-яких перепон, якими унеможлиблюється чи ускладнюється здійснення обряду. *Примушування* священнослужителя до проведення релігійного обряду – спонукання, заставляння його провести релігійний обряд. Спосіб примушування священнослужителя до проведення релігійного обряду виявляється у формі фізичного або психічного насильства.

Часом закінчення злочину слід вважати час, коли внаслідок вчиненого перешкоджання здійсненню релігійного обряду він був зірваний, недопущений чи припинений, або був поставлений під загрозу зриву, але в дійсності не був зірваний чи припинений.

Суб'єкт злочину, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України як загальний – фізична особа, яка досягла 16-ти років, так і спеціальний – службова особа (у тому числі керівник релігійної організації, працівники правоохоронних органів тощо). Суб'єкт злочину, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України

– аналогічний.

Суб'єктивна сторона злочину, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 1 ст. 180 КК України характеризується умисною формою вини, тобто винна особа усвідомлює, що своїми діями ставить під загрозу здійснення релігійного обряду, передбачає, що в результаті цих дій обряд буде або може бути припинено (не розпочато) і бажає або свідомо допускає цей суспільно небезпечний наслідок. Суб'єктивна сторона злочину, склад якого передбачений у диспозиції ч. 2 ст. 180 КК України характеризується прямим умислом, тобто винна особа усвідомлює, що насильницьким шляхом примушує священнослужителя здійснювати обряд і бажає так діяти. *Мотив вчинення злочинів*, склади яких передбачені у диспозиціях ст. 180 КК України, на кваліфікацію не впливає. *Мета* є обов'язковою ознакою в обох складах злочинів, в ч. 1 – перешкодити здійсненню релігійного обряду, в ч. 2 – примусити священнослужителя всупереч його волі провести релігійний обряд.

Література

1. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 23.04.2023).

2. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квіт. 2001 р. № 987-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text> (дата звернення: 23.04.2023).

УДК 343.3/.7:[343.43+343.55](477)(043.2)

Личак В.В., здобувач вищої освіти
третього (освітньо-наукового) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ДОЦІЛЬНІСТЬ ЗБЕРЕЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПРИМУШУВАННЯ ДО СПІВЖИТТЯ У ШЛЮБІ ЧИ БЕЗ УКЛАДАННЯ ШЛЮБУ В ПРОЄКТІ НОВОГО КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Розробники проєкту нового Кримінального кодексу України (далі – проєкт КК України) запропонували криміналізувати примушування іншої людини вчинити чи не вчинювати певну дію, крім випадків примушування, передбачених іншими статтями цього Кодексу (ст. 4.4.7 «Примушування» розділу 4.4 «Кримінальні правопорушення проти особистої свободи та гідності людини») [1].

В Особливій частині проєкту КК України примушування є ознакою об'єктивної сторони багатьох кримінальних правопорушень, зокрема